

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 29 april 1942 kl. 3 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående åstadkommande av en undervisnings- och upplysningsfilm, belysande regeringens och riksdagens arbetsförhållanden.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 127, hava herrar *Persson* i Undersvik och *Wallentheim* föreslagit, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om och i vad mån det kan anses lämpligt åstadkomma en undervisnings- och upplysningsfilm, belysande Sveriges regering och riksdag och hur de arbeta, samt därefter vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan giva anledning.

Motionärerna framhålla att intresset för studier i medborgarkunskap är stort och levande inom det folkliga bildningsarbetet i vårt land, och statskunskap ingår i stor utsträckning som det centrala ämnet såväl i programmen för studiecirkelarna som i föreläsnings- och folkhögskolekurser av olika slag. Svårigheten är emellertid att på detta område få läroböcker och föreläsare, som på ett väckande och instruktivt sätt kunna ge en levande framställning av vårt samhällsskick. Kunde man här anlita de tekniska hjälpmedel vår tid ställer till förfogande, skulle det säkerligen vara möjligt att väcka intresset för studiet av samhällsfrågorna i ännu större folkgrupper och ge impulser till en bland de breda samhällslagren alltmera vidgad medborgerlig fostran.

Motionen.

Den utav Folkberedskapen utgivna korrespondenskursen, Den svenska livsformen, var ett synnerligen lyckat försök att pröva sig fram efter nya linjer på detta område, vilket i hög grad uppskattats bland vårt folk. Motionärerna ha i anslutning härtill diskuterat frågan om ej ytterligare ett experiment i denna riktning borde göras genom att Den svenska livsformen kompletterades med en upplysningsfilm, belysande Sveriges regering och riksdag och hur de och deras olika organ arbeta.

På de flesta områden finnas numera upplysnings- och undervisningsfilm som komplement till den muntliga framställningen i skolor och undervisningsanstalter, varför man kan fråga sig, om det skulle vara möjligt att åstadkomma något även på detta område. Motionärerna, som själva ha erfarenhet som föreläsare i de ämnen, det här gäller, inom det folkliga bildningsarbetet, äro eniga om att en dylik film som komplement till föreläsningar vid kurser och vid undervisningsanstalter och skolor av olika slag skulle ha ett utomordentligt stort värde.

Yttranden.

Över motionen har andra kammarens utskott i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande från skolöverstyrelsen, varjämte utskottet berett samverkande bildningsförbunden tillfälle inkomma med yttrande.

De avgivna yttrandena återfinnas såsom bilagor till detta utlåtande (bil. A—B).

Andra kam-
marens tredje
tillfälliga ut-
skott.

Andra kammarens utskott har i sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 2, anfört följande:

”Skolöverstyrelsen har i sitt över motionen avgivna utlåtande erinrat om att undervisningsfilm sedan många år tillbaka användes i skolornas tjänst. Överstyrelsen har därjämte bl. a. framhållit, att det syntes vara en rätt allmän erfarenhet inom lärarekretsar, åtminstone beträffande folk- och fortsättningsskolan, att det visat sig vara svårt att hos ungdomen väcka intresse för de delar av samhällsläran, som behandla de statliga myndigheternas arbete. Överstyrelsen har därför tillstyrkt bifall till motionen. Utskottet kan för egen del biträda överstyrelsens uppfattning av filmens förmåga att levandegöra åskådningmaterial och vad överstyrelsen anfört i fråga om sättet för anordnande av ett upplysningsarbete av nu föreslagen art. I likhet med samverkande bildningsförbunden, som ock tillstyrkt bifall till motionen, anser därjämte utskottet, att en film såsom den föreslagna under nu rådande förhållanden, då det är av väsentlig vikt att den enskilde medborgaren bibringas vederhäftiga insikter i de styrande organens funktioner och arbetsmetoder, kan anses fylla en betydelsefull uppgift och att framställandet och visandet av en sådan lämpligen kan inlemmas som ett led i det nu pågående arbetet för folkberedskapens höjande. Utskottet kan därför biträda motionärernas yrkande om utredning enligt i motionen framlagt förslag. Härvid bortser emellertid utskottet ingalunda från att anordnandet och visandet av en i upplysningsavseende tillfredsställande film är förenat med vissa svårigheter av praktisk natur såsom olika platsers och lokalers tillgång på apparatur för talfilm, som måste tillmätas en icke ringa betydelse för filmens värde, vederbörande förevisares (lärares och föreläsares) förmåga att, därest talfilm ej kan visas, själv bibringa åskådarna en upplysande kommentar till bilderna o. s. v. Utskottet håller emellertid för sannolikt, att en utredning i ämnet skulle kunna härutinnan finna uppslag och giva erforderliga anvisningar. Utskottet förutsätter sålunda bland annat, att, därest förslaget leder till praktiska åtgärder, utredningen jämväl kommer att omfatta lämplig handledning vid filmens förevisande.

Under åberopande av vad skolöverstyrelsen och samverkande bildningsförbunden yttrat och vad utskottet här ovan anfört vill utskottet förorda bifall till motionen och får fördenskull hemställa, att andra kammaren för sin del måtte, i anledning av här ifrågakarande motion, nr 127, besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om och i vad mån det kan anses lämpligt åstadkomma en

undervisnings- och upplysningsfilm, belysande Sveriges regering och riksdag och hur de arbeta, samt därefter vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan giva anledning.”

Denna hemställan bifölls av andra kammaren.

Andra kammarens beslut.

Utskottet ansluter sig till vad andra kammarens tredje tillfälliga utskott anför i sitt utlåtande över motionen och hemställer,

Utskottet.

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 28 april 1942.

På utskottets vägnar:

C. A. HÄRDIN.

Närvarande: Herrar Härdin, Leander, Söderkvist, Wennqvist, Näslund, Elmgren och Aronsson.

Reservation

av herr Härdin.

Bil. A.

Till Andra kammarens tredje tillfälliga utskott.

Sedan Kungl. Skolöverstyrelsen genom nådig remiss den 6 februari 1942 anbefallts att till Eder inkomma med yttrande över den i riksdagens andra kammare väckta motionen, nr 127, angående åstadkommande av en undervisnings- och upplysningsfilm, belysande regeringens och riksdagens arbetsförhållanden, får överstyrelsen i ärendet anföra följande.

Överstyrelsen vill inledningsvis erinra om att undervisningsfilm sedan många år tillbaka användes i skolornas tjänst. Om filmens förmåga att levandegöra exempelvis vissa delar av geografi- och biologiundervisningen torde endast en mening råda. Det synes också vara en rätt allmän erfarenhet bland lärare — åtminstone i folk- och fortsättningsskolan — att det är svårt att hos ungdomen väcka intresse för de delar av samhällsläran, som behandla de statliga myndigheternas arbete. En film belysande dessa avsnitt av kursen skulle utan tvivel vara av betydande värde. Även i fråga om det frivilliga bildningsarbetet skulle, såsom också motionärerna framhålla, en dylik film vara ägnad att väsentligt underlätta förståelsen av den muntliga framställningen i ämnet.

För att en film av här avsett slag skall bliva av verkligt värde borde den såvitt möjligt visa de statliga institutionerna i vardagens arbete. Helst borde

den dessutom giva möjlighet att följa en eller flera samhällsfrågors behandling hos olika myndigheter. Det undandraget sig överstyrelsens bedömning, om vid en undervisningsfilms framställande båda här nämnda synpunkter låta sig förena med varandra.

Slutligen vill överstyrelsen fästa uppmärksamheten därpå, att den undervisningsfilm, som hittills stått till skolornas förfogande, i allmänhet varit stumfilm. Läraren har själv fått lämna nödiga förklaringar och anmärkningar. Endast i undantagsfall torde skolorna förfoga över apparater för ljudfilm. Den upplysningsfilm, som i motionen avses, måste emellertid, om den skall få verkligt värde, framställas som ljudfilm. Men härigenom blir också utnyttjandet av densamma, vad skolorna beträffar, i regel begränsat till sådana fall, där man har möjlighet att utnyttja biograflokal för filmundervisning. I städer och tätbebyggda orter torde detta icke möta några svårigheter. Däremot skulle en sådan film sannolikt icke kunna visas i större omfattning på den rena landsbygden.

Oaktat den angivna begränsningen i möjligheterna för en dylik films utnyttjande för sitt syfte vill överstyrelsen tillstyrka bifall till motionen.

Stockholm den 17 februari 1942.

J. Engvall

Josef Weijne

/ Einar Sprinchorn

Bil. B.

Till Riksdagens andra kammars tredje tillfälliga utskott.

Samverkande bildningsförbunden har av utskottet anmodats avgiva yttrande över motion 127 i andra kammaren av herrar Persson och Wallentheim angående åstadkommande av en undervisnings- och upplysningsfilm avsedd att belysa regeringens och riksdagens arbete.

Samverkande bildningsförbunden ansluter sig helt till motionärernas uppfattning beträffande en dylik filmupptagnings nytta. Filmen har ju redan tidigare med goda resultat tagits i undervisningens tjänst. En film såsom den föreslagna måste särskilt under nu rådande förhållanden, då det är av väsentlig betydelse att den enskilde medborgaren hibringas vederhäftiga insikter i våra styrande organs funktioner, arbetsmetoder och effektivitet, anses komma att fylla betydande uppgifter. Från bildningsarbetets sida måste alla initiativ, som kunna bidra till att stimulera till grundligare studium av väsentliga spörsmål, hälsas med största tillfredsställelse. En film såsom den föreslagna bör mot en låg avgift kunna användas icke endast i direkt anslutning till föreläsningar i statskunskap för specialintresserade, utan även tjäna såsom en snabbkurs för den stora kategori människor, som icke annars skulle ägna någon större tid och intresse åt dylika frågor.

Samverkande bildningsförbunden understödjer sålunda motionens syfte och uttalar såsom ett önskemål, att de synpunkter, som från det fria bildningsarbetets sida kunna anläggas beträffande en sådan films upplägning och utformning, vinna beaktande i utredningen.

För Samverkande bildningsförbunden:

H. Elldin,
ordförande

Sture Bohlin,
sekreterare
